

Commissie
van Toezicht
Turnhout

JAARVERSLAG
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE GEVANGENIS TE TURNHOUT

JAAR 2020

**Jaarverslag van de Commissie van Toezicht
van GEVANGENIS TURNHOUT
Jaar: 2020**

I. DE COMMISSIE VAN TOEZICHT

A. SAMENSTELLING

De Basiswet Gevangeniswezen, BS 1 februari 2005, bepaalt:

Art. 28 §1. Elke Commissie van toezicht bestaat uit ten minste zes en maximum achttien leden. De leden worden benoemd op grond van hun deskundigheid of ervaring met betrekking tot de taken die aan de Commissie van toezicht worden toevertrouwd.

§2. Elke Commissie van toezicht telt onder haar leden ten minste :

- 1° twee personen die houder zijn van een diploma master in de rechtswetenschappen;*
- 2° een arts.*

§ 3. De Centrale Raad wijst, op voordracht van de Commissie van toezicht, bij elke Commissie van toezicht één lid aan als voorzitter en één lid als ondervoorzitter.

Op 31 maart 2021 telt de CvT-Turnhout 11 leden, nl.

- Vincent Andries (jurist)
- Sven Arduwie (tevens POC)
- Caroline Deceuninck (tevens lid Klachtencommissie)
- Stijn Mannaert (jurist en tevens voorzitter CvT)
- Jozef Peeters (jurist)
- Jan Roovers (arts)
- Bernd Stinkens
- Luc Van Bogaert
- Lieve Vanermen (juriste, tevens ondervoorzitter CvT en voorzitter Klachtencommissie)
- Bart Weytjens (tevens lid klachtencommissie)
- Guido Willems

Secretaris: Carine Jansen

B. FUNCTIONEREN

De CvT Turnhout vergadert in principe elke 2de woensdag van de maand om 18 u. in de directeurswoning van de gevangenis te Turnhout, Wezenstraat 1.

Wegens de coronapandemie vergadert de CvT digitaal (videobellen).

Tijdens de eerste lockdown mochten de leden van de CvT de gevangenis niet betreden. Elke week telefoneerde de voorzitter met de gevangenisdirectie om zo een vinger aan de pols te houden en de leden via mail te kunnen informeren over de toestand binnen de

gevangenismuren. Zodra de instructies het toelieten hebben de leden van de CvT, met respect voor de sanitaire maatregelen, de gevangenis opnieuw betreden.

Uiteraard heeft één en ander de reguliere werking van de CvT gehypothecerd en is net als 2019 (nieuwe samenstelling van de CvT) het jaar 2020 (Covid-19) niet echt representatief.

Zoals in 2019 heeft de CvT de bij de Basiswet Gevangeniswezen toegekende bevoegdheden veeleer op reactieve wijze ingevuld. Niettemin werd een zeer bescheiden transitie ingezet in de richting van een meer beleidsmatig controleren. Het beleidsmatig aspect van de controle situeerde zich voornamelijk op het vlak van communicatie als onderdeel van kwaliteitsvolle bejegening en een wettelijke aftoetsing van de gebruikte dwang.

Naast de coronapandemie (die de gevangenis van Turnhout tot nu toe bijzonder goed doorstaan heeft) zal 2020 ook nog om een andere reden allicht de geschiedenisboeken halen.

Op 1 oktober 2020 is immers de Klachtencommissie (KC) in werking getreden.

Zoals hoger vermeld is deze in Turnhout samengesteld uit Lieve Vanermen, Caroline Deceuninck en Bart Weytjens (met bijstand van de juriste Liesbet Hermans). In de periode van 1 oktober 2020 t.e.m. 31 december 2020 werden bij de KC 13 dossiers opgestart waarvan er inmiddels 10 volledig werden afgehandeld.

C. BEHANDELING VAN VERZOEKEN VAN GEDETINEERDE PERSONEN / BEMIDDELING

Zie III - 1

D. DE COMMISSIE IN CIJFERS

- Aantal maandelijkse vergaderingen: 1x per maand (2de woensdag v/d maand)
- Aanwezigheid van de leden tijdens de maandelijkse vergaderingen:

<u>Leden</u>	<u>aanwezig</u>	<u>verontschuldigd</u>
15/1 - 12/2 - 11/3 - 10/7 - 12/8 :	8	3
10/6 - 18/11:	11	
9/9:	10	1
14/10:	9	2

- Aantal bezoeken in de penitentiaire inrichting: wekelijks
- Aantal ingediende verzoeken van gedetineerde personen: 190
- Aantal bemiddelingen

-	Rapportbriefjes brievenbus/bezoeken			
	07/01: 2	08/01: 1	14/01: 5	27/01: 3
	04/02: 7	10/02: 2	19/02: 2	26/02: 7
	03/03: 2	11/03: 4	lockdown	27/03: 11
	10/04: 1	19/04: 1	27/04: 1	23/05: 1
	28/05: 1	03/06: 1	26/06: 3	01/07: 3
	03/07: 1	08/07: 1	15/07: 2	23/07: 1
	29/07: 3	06/08: 3	20/08: 4	26/08: 4
	31/08: 1	09/09: 4	16/09: 4	23/09: 2
	30/09: 3	08/10: 8	15/10: 7	22/10: 9
	29/10: 6	04/11: 12	12/12: 11	18/11: 10
	27/11: 6	04/12: 8	09/12: 4	17/12: 10
	23/12: 9	30/12: 8		

II. DE PENITENTIAIRE INRICHTING - GEVANGENIS VAN TURNHOUT

A. WERKING

/

B. OPMERKELIJKE GEBEURTENISSEN / BELANGRIJKSTE VERANDERINGEN BINNEN DE INRICHTING

Stakingen:

- van 22 & 24/01/2020 (invoering minimale dienstverlening)
- 06/03/2020
- 13/03/2020 - 26/05/2020 (bezoekregeling)
- 12 & 13/10/2020 (uitgangsvergunningen en penitentiaire verloven in Corona tijden)

Hongerstaking: 14/1 - 29/7 - 4/11: telkens een andere persoon

Incidenten:

- 4 juni 2020: een gedetineerde verwondde met een schaar een cipier in het aangezicht. Betreft tweede incident op een week tijd. Eerder werd er met een fles gegooid. De sfeer is onrustig. Volgens de bonden huisvest de instelling nog steeds te veel gedetineerden.
- 22 augustus 2020: gedetineerde (voorlopige hechtenis) steekt zijn matras in brand.
- 13 december 2020: gedetineerde (voorlopige hechtenis) berooft zichzelf van het leven.

C. DE PENITENTIARE INRICHTING IN CIJFERS

1. Gevangenisbevolking (maand per maand)

Januari	296	grondslapers	0
Februari	304		9
Maart	299		1
April	270		0
Mei	269		0
Juni	282		0
Juli	301		3
Augustus	288		0
September	290		1
Oktober	297		0
November	316		20
December	302		18

Theoretische capaciteit: 262 (20% overbevolking inbegrepen).

Op **31/12/2020** verbleven in Turnhout 129 beklagden, 48 geïnterneerden en 116 veroordeelden (waarvan 4 op afdeling beperkte detentie).

Legal Situation

EPI DATA PORTAL

31-12-2020

> You have selected: Turnhout prison(s) in the Flanders region(s), at the 31 December 2020.

Region & Prison : 2 checked

Pre-trial	129
CRIM	3
CORR +3 to 5 years	53
CORR +1 to 3 years	9
CORR <= 1 year	5
INT	48
CORR +5 to 7 years	31
CORR +7 to 10 years	10
CORR +10 to 15 years	2
CORR > 15 years	3

2. Aantal personeelsleden (maand per maand)

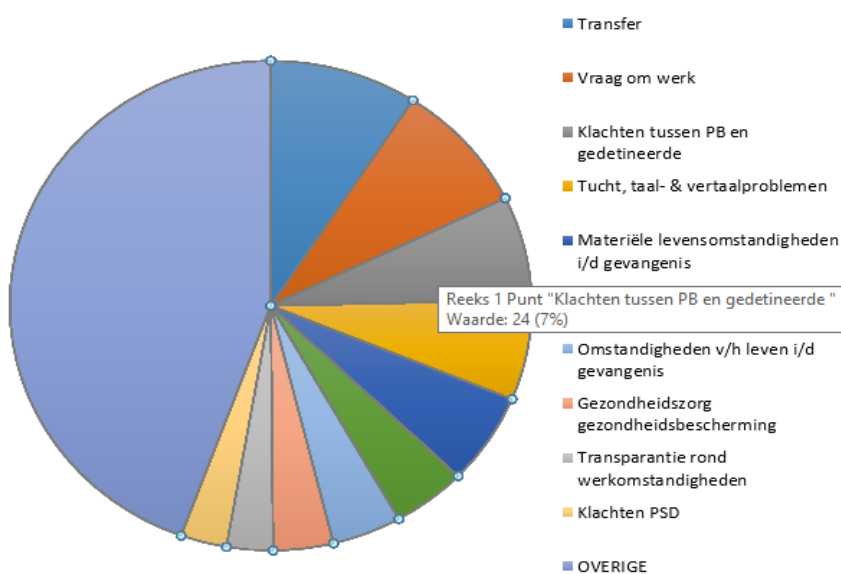
/

III. HET TOEZICHT

1.

Vorig jaar werden volgende klachten genoteerd :

KLACHTEN 2020	
Transfer	32
Vraag om werk	30
Omgang tussen PB en gedetineerde	24
Tucht, taal- & vertaalproblemen	23
Materiële levensomstandigheden i/d gevangenis	21
Beroep op CvT arts	16
Omstandigheden v/h leven i/d gevangenis	15
Gezondheidszorg gezondheidsbescherming	13
Transparantie rond werkomstandigheden	10
Klachten PSD	10
OVERIGE	155

2.

Omdat vragen en klachten i.v.m. transfer, werk en bewakend personeel hoog scoren in de lijst, focust dit jaarverslag in eerste instantie op bejegening.

Daarnaast komt ook de problematiek van de naleving van de voorschriften inzake dwang aan bod, dit als gevolg van nagenoeg wekelijkse inzage in het 'register van dwang' (randnummer 5).

3.

Sinds jaren is één van de meest wezenlijke taken van de leden van de commissies van toezicht toe te zien op de bejegening van gedetineerden.

Art. 26, tweede paragraaf, van de Basiswet Gevangeniswezen is op dat vlak zeer duidelijk.

De Commissie van toezicht heeft tot taak:

1° een onafhankelijk toezicht te houden op de gevangenis waarvoor ze bevoegd is, op de bejegening van de gedetineerden en op de naleving van de hen betreffende voorschriften;

4.

Het jaarverslag 2020 biedt de mogelijkheid tot een kritische reflectie over deze taak die a.h.w. de bestaansreden is van de CvT, waarbij dankbaar gebruikt werd gemaakt van de ervaringen die de Nederlandse collega's hebben opgedaan (www.commissievantoezicht.nl/dossiers/bejegening).

De context waarin bejegening dient nagestreefd, is in het gevangenis milieu zonder meer van een gans bijzondere aard:

- gedetineerden verblijven er noodgedwongen; een externe instantie ('justitie') heeft bij rechterlijke beslissing geoordeeld tot insluiting in een gevangenis.
- gevangenisbewaarders dienen beroepshalve toe te zien op de 'bewaring' van gedetineerden.

De interactie tussen beide groepen speelt zich daarenboven af in een gevangenis, d.w.z. een versterkte burcht in het centrum van Turnhout.

Deze werd begin 19de eeuw geconcipeerd en gebouwd volgens het 'Ducpétiaux-systeem', d.w.z. (minstens wat de oude vleugel betreft) stervorm met centraal controlecentrum en twee vleugels met telkens drie verdiepingen ('secties'), overvloedig voorzien van ijzeren traliewerk.

De 'nieuwbouw' van 2013 oogt moderner, doch ook hier een centraal controle-centrum met één vleugel (twee verdiepingen) voor gedetineerden én enkele cellen en een keuken/verblijfsruimte voor gedetineerden die er enkel 's nachts of tijdens het weekend verblijven.

Tussen beide gebouwen bevindt zich een aparte vleugel waarin gedetineerden met vertrouwensfunctie verblijven.

Het spreekt voor zich dat bejegening in een dergelijk milieu héél wat vergt van gevangenisbewaarders en gedetineerden en dit bovendien in een architecturale context die, spijs tot goede bedoelingen, manifest niet (meer) aangepast is aan de inzichten die inmiddels reeds jaren in criminologische kringen opgeld maken i.v.m. detentie (detentieplanning, inzetten op re-integratie, werken en aanleren van socio-culturele (basis)vaardigheden in bij voorkeur kleine setting...).

De huidige context neigt er zeer aannemelijk onvermijdelijk toe dat:

- gevangenisbewaarders eerder inzetten op bewaring dan op bejegening;
- gedetineerden hun plaats opeisen in deze habitat, waarbij zij er niet zelden naar zullen streven zo hoog mogelijk te scoren wat betreft de pikorde (wat soms wel eens letterlijk mag genomen worden).

De structurele overbezetting (zie hoger) zet één en ander nog meer op scherp.

De Basiswet Gevangeniswezen voorziet evenwel een aantal belangrijke uitgangspunten inzake bejegening:

Krachtens art. 5 dient de vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel immers ten uitvoer gelegd in psychosociale, fysieke en materiële omstandigheden die de waardigheid van de mens eerbiedigen, die het behoud of de groei van het zelfrespect van de gedetineerde mogelijk maken en die hem aanspreken op zijn individuele en sociale verantwoordelijkheid.

Art. 6 voegt hieraan toe dat de gedetineerde aan geen andere beperkingen van zijn politieke, burgerlijke, sociale, economische of culturele rechten wordt onderworpen dan deze die uit de strafrechtelijke veroordeling of uit de vrijheidsbenemende maatregel voortvloeien, deze die onlosmakelijk met de vrijheidsbeneming verbonden zijn en deze die door of krachtens de wet worden bepaald.

Bovendien (tweede alinea) dient bij de uitvoering van de vrijheidsstraf of de vrijheidsbenemende maatregel vermijdbare detentieschade voorkomen te worden.

Meer specifiek wat de veroordeelden betreft is het zaak voor ogen te houden dat de basiswet het strafkarakter van de vrijheidsstraf uitsluitend kwalificeert als het geheel of gedeeltelijk verlies van de vrijheid van komen en gaan en de daarmee onlosmakelijk verbonden vrijheidsbeperkingen.

De tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf dient daarenboven in het teken te staan van het herstel van het door het misdrijf aan de slachtoffers aangedane onrecht en op de rehabilitatie van de veroordeelde en op de geïndividualiseerde voorbereiding van zijn re-integratie in de vrije samenleving.

De wetgever verwacht derhalve heel veel van bewaarders én ingeslotenen. De CVT Turnhout is zich hier terdege van bewust.

Wil detentie evenwel zinvol zijn, dient bejegening kwaliteitsvol te zijn en aan volgende standaarden te voldoen:

- 'een humane behandeling moet je niet verdienen' (zie *mutatis mutandis* wat vluchtelingen betreft, R. Torfs in <https://nieuws.kuleuven.be/nl/campuskrant/1516/01/rector-torfs-opent-academiejaar-met-slechts-een-thema--de-vluchtelingencrisis>):

Anders gezegd, 'behandel gedetineerden zoals je zelf wil behandeld worden' (www.commissievantoezicht.nl/dossiers/bejegening).

Dit is a.h.w. de eerste categorische imperatief van een humane detentie, ook en zelfs bij structurele overcapaciteit.

Gedetineerden worden immers enkel van hun vrijheid van komen en gaan beroofd en van niets méér. Bij elk contact met een gedetineerde dient dit voor ogen gehouden te worden. De gedetineerde blijft ook in de gevangenis een individuele mens en 'een vriendelijk woord/gebaar kost geen geld' (cf. idee van 'kleine goedheid', gemunt door E. Levinas, zie R. Burggraeve, 'Geen toekomst zonder kleine goedheid', Halewijn, 2020).

Zeker wat de geïnterneerden betreft (die jammer genoeg spijs 25 veroordelingen door het EHRM nog steeds in de gevangenis verblijven) waardeert de CvT dat het PA-team van tijd tot tijd een 'selectiegesprek' met collegae cipers voert die in aanmerking komen voor 'de witte sector', d.w.z. bejegening van geïnterneerden of gedetineerden met een psychische problematiek.

- re-integratie in de samenleving is het uiteindelijke doel:

Dit impliceert het aanspreken van gedetineerden op hun bereidheid tot resocialisatie. Zij kunnen zich op hun beurt niet onttrekken, ook niet in de gevangenis, aan hun individuele en sociale verantwoordelijkheid.

Voor degenen die hiertoe de nodige vaardigheden ontberen, dient geestelijke nazorg aangeboden, minstens de weg hiertoe aangewezen.

Korte lijnen met gevangenisarts/verpleegkundige en PSD zijn onontbeerlijk.

Ook dit heeft de CVT in het voorbije jaar kunnen vaststellen aan de hand van tal van gesprekken met gedetineerden.

Deze problematiek verdient nadere aandacht en studie in een volgend jaarverslag.

- vaste structuren:

Het oude Vlaamse spreekwoord 'luiheid is het oorkussen van de duivel' indachtig ontbeert het gedetineerden vaak aan vaste structuren, d.w.z. momenten van inspanning (werk, studie....) afgewisseld met momenten van ontspanning.

De inspanningen die de Vlaamse overheid (CAW, VDAB, CGZ, volwassenenonderwijs...) zich getroost, zijn legio. Zij zijn bovendien onontbeerlijk voor een zinvolle detentie en faciliteren in niet onbelangrijke mate een succesvolle re-integratie.

- aandacht voor contacten met intimi en buitenwereld:

Hoger werd reeds gewezen op het feit dat detentie enkel een beroving van de vrijheid van komen en gaan impliceert. Contacten met de buitenwereld dienen gefaciliteerd.

De inspanningen die de gevangenisadministratie zich op dat vlak in 2020 getroost heeft, kunnen enkel toegejuicht worden.

De CvT waardeert in het bijzonder de thans beschikbare faciliteiten op vlak van telefonie en videobellen.

- aandacht voor transparante en geobjectiveerde communicatie:

Niet weinig klachten houden al of niet rechtstreeks verband met communicatie die net van het tegendeel getuigt, nl. niet transparant (genoeg) en evenmin geobjectiveerd.

Eén en ander viel de CvT op bij kennisname van klachten inzake werk in de gevangenis, meer specifiek wat het beheer van de wachtlijst betreft.

Niet zelden stellen gedetineerden immers vast dat iemand die later is binnengekomen, eerder aan het werk is.

De CvT suggereerde de directie om inspanningen te leveren op vlak van transparantie en objectivering.

Die inspanningen heeft de directie alvast geleverd wat betreft de kennisgeving van (vaak snel wijzigende) maatregelen bij de bestrijding van de coronapandemie.

De verspreiding van flyers met concrete, laagdrempelige informatie in een eigentijds format werd in de gevangenis heel positief onthaald. Zeer aannemelijk werd door 'kort op de bal te spelen' heel wat frustratie en angst weggenomen.

5.

Zoals hoger gemeld (art. 26 §2 Basiswet Gevangeniswezen) ziet de CvT niet enkel toe op een correcte bejegening van gedetineerden, maar ook op de naleving van de voorschriften die op hen betrekking hebben.

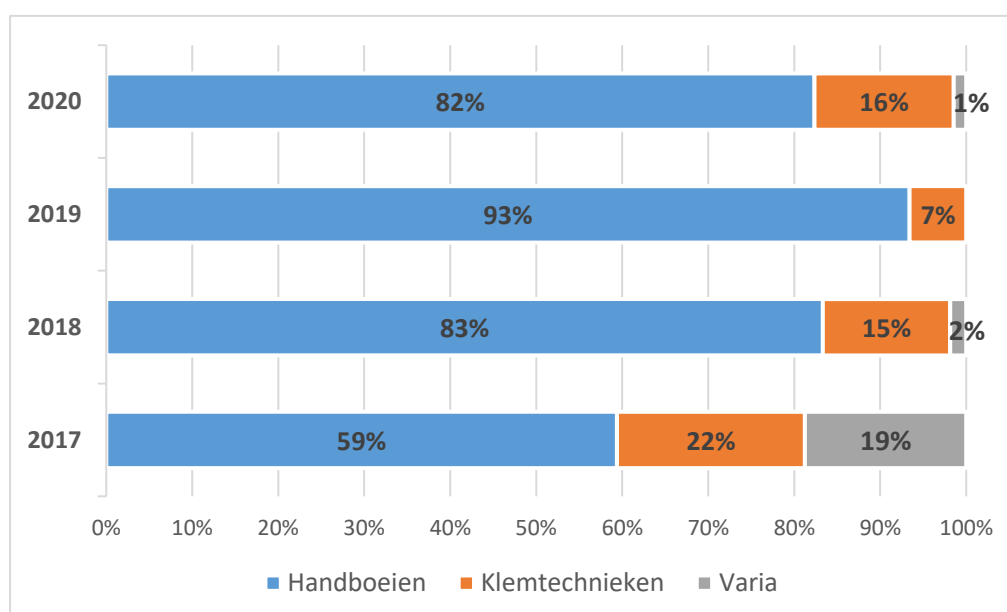
Bij navraag van het 'registers van tucht' meldt de directeur van de gevangenis: 'Voor 2020 werden er 1219 tuchtrapporten geschreven.

Het aantal in de tabel ingebrachte sancties bedraagt 515. Het reële aantal wordt verwacht te schommelen rond de 600.

Het verschil tussen het aantal rapporten en aantal sancties wordt verklaard vanuit de vaststelling dat (vaak dezelfde) gedetineerden op zeer korte tijd verschillende tucht en/of strafrechtelijke inbreuken plegen die tijdens één tuchtzitting worden behandeld.'

Nazicht van het 'register van dwang' levert volgende info op:

	2017	2018	2019	2020
Handboeien + klemtechnieken	8	7	7	10
Handboeien	9	34	57	40
Hand- en voetboeien	1	4	7	5
Hand- & voetboeien + klemtechnieken	1			1
TOTAAL	19	45	71	56
Klemtechnieken	7	8	5	11
Varia	6	1	0	1
TOTAAL	13	9	5	12

Nagenoeg bij elke interventie maakt het register gewag van het gebruik van 'handboeien'.

Deze vaststelling bevreemdt de CvT in het licht van de inhoud van de bepalingen van Hoofdstuk 4 'Maatregelen van rechtstreekse dwang' van de Basiswet Gevangenis-wezen:

Art. 119. § 1. Met het oog op de handhaving van de orde of de veiligheid mag ten aanzien van de gedetineerden alleen rechtstreekse dwang gebruikt worden, wanneer deze doelstellingen op geen andere wijze kunnen worden bereikt en voor de daartoe strikt noodzakelijke tijd.

§ 2. Onder dezelfde voorwaarden mag tegenover andere personen dan de gedetineerden rechtstreekse dwang worden gebruikt, in afwachting van de tussenkomst van de politiediensten, wanneer zij pogen gedetineerden te bevrijden, wederrechtelijk de gevangenis binnen te dringen of zich daarin ophouden zonder daartoe gerechtigd te zijn.

§ 3. Onder gebruik van rechtstreekse dwang in de zin van § 1 wordt verstaan het gebruik van fysieke dwang op personen, al dan niet met het gebruik maken van materiële of mechanische hulpmiddelen, van dwangtuigen die de bewegingsvrijheid beperken of van wapens die krachtens de wapenwet tot de reglementaire uitrusting behoren.

Art. 120. § 1. Bij meerdere geschikte mogelijkheden van rechtstreekse dwang moeten deze gekozen worden die het minst schadelijk zijn.

§ 2. Elk gebruik van rechtstreekse dwang moet redelijk zijn en in verhouding staan tot het nagestreefde doel.

§ 3. Alvorens tot rechtstreekse dwang over te gaan dient eerst met deze dwang gedreigd te worden, behoudens wanneer de omstandigheden dit niet toelaten of wanneer een voorafgaande bedreiging het gebruik van rechtstreekse dwang onwerkzaam zou maken.

Art. 121. Bij toepassing van een maatregel van rechtstreekse dwang wordt daar melding van gemaakt in een bijzonder register met precisering van de omstandigheden die tot het nemen van de veiligheidsmaatregel aanleiding hebben gegeven, het tijdstip waarop de maatregel werd genomen en de duur van de maatregel. Het bijzonder register wordt ter beschikking gehouden van de voorzitter van de Commissie van toezicht, van de maandcommissaris en van de andere controlerende instanties.

Uit wat voorafgaat, blijkt dan ook dat elk gebruik van rechtstreekse dwang redelijk moet zijn en in verhouding dient te staan tot het nagestreefde doel.

De CvT kan zich niet van de indruk ontdoen dat deze bepalingen stelselmatig met de voeten worden getreden, nu blijkt dat het gebruik van handboeien nagenoeg elke keer aan de orde is.

Aldus lijkt de indruk gewettigd dat het gebruik van boeien (in Turnhout) tot de standaardprocedure is gaan behoren en dat geen of weinig afdoende wordt nagegaan of het gebruik ervan zich überhaupt wel opdringt, laat staan of het de toets van de Basiswet Gevangeniswezen doorstaat.

Deze problematiek is ook aan bod gekomen in het kader van het onderzoek naar het gebruik van de straf- en beveiligingscellen waaraan 2 leden van de CvT deelnemen.

Zowel door de PA (aan het lid van de CvT) als door de afgevaardigde van de directie (aan de afgevaardigde van de CTRG en aan de leden van de CvT) werd daarbij verklaard dat het gebruik van handboeien in deze context de vaste procedure is geworden vanuit de ervaring dat deze werkwijze incidenten voorkomt bij de overbrenging van de betrokkene.

De CvT is benieuwd naar de resultaten van het lopende onderzoek om te vernemen of deze praktijk ook voorkomt in andere gevangenissen.

IV. ADVIES EN INFORMATIE VOOR DE CTRG

In de gevangenis te Turnhout is er:

- een bestendige, structurele overbevolking
- een gebrek aan onderscheiden behandeling van gedetineerden, geïnterneerden (in weerwil van de rechtspraak) en aangehouden.

Kan CTRG deze vaststellingen toetsen aan de gegevens van de andere gevangenissen en aanbevelingen formuleren aan de bevoegde overheid?

V. CONCLUSIE(S)

2020 is een 'bizar' jaar geweest. Covid-19 en de coronapandemie hebben ook binnen de gevangensmuren één en ander in beweging gezet.

Uiteraard heeft dit alles ook op de werking van de CvT een impact gehad. Tijdens de eerste lockdown in het voorjaar konden/mochten de maandcommissarissen de gevangenis niet betreden. Vergaderingen dienden noodgedwongen digitaal plaats te vinden.

Desondanks heeft de CvT getracht om een voorzichtige omslag te maken van een nagenoeg reactief naar een overwegend beleidsmatig controleren.

Samen met de verdere uitbouw van de KC blijft deze transitie de resterende jaren van het mandaat dé grote uitdaging van de CvT.

BIJLAGEN

OVERZICHT KLACHTEN CVT 2020

Verzoek transfer	32
Toegang tot werk (beschikbaarheid, wachtlijst) - communicatie i.v.m. alles rond werk	30
Incident PB en gedetineerde / gedetineerde voelt zich geïsoleerd, gediscrimineerd/ weinig respect van PB,PA / wordt uitgedaagd, genegeerd door personeel / houden zich niet aan de regels/ racisme / behandelen hen als kleine kinderen	24
Ten onrechte tucht, tucht berust op misverstand, opsteller gekend, betwisting van het rapport en de sancties, taal- en vertaalprobleem, chantage	23
Samenwoning-overbevolking / lichamelijke hygiëne, intimiteit, agressie op cel, cellen te klein / met 2 of 3 op cel / met roker op cel / hygiëne, niet elke dag douchen in strafcel / Covid19 - angst hygiëne	21
Beroep op CvT arts allerhande info, opvolging voor een advies met betrekking tot de gezondheidstoestand	16
Angst, overplaatsingen andere gang in de inrichting / problemen met andere gedetineerden / slechte invloed op andere / In Turnhout slechte behandeling, gevangenis	15
Verstekte zorgen: interne en externe doktersraadplegingen, zorg ontoereikend, vraag om andere arts, voortzetting van een behandeling opgestart voor de opsluiting, medische klachten, hospitalisatie, misverstand i.v.m. medicatie, scan ziekenhuis niet plaatsgevonden, vraagt volledig onderzoek,	13
Werkomstandigheden (duur, uurroosters, inkomsten, ongevallen, ontslag) - transparantie - werk kwijt	10
Toegang tot de sociale dienst (verslag ontbreekt, PSD werkt tegen/negatieve adviezen, weigering uitgang, wachttijd voor een afspraak, achterstand inzake het dossier, weigering van contacten of stappen)	10
Betwisting van de huidige classificatie	9
Reclassering, gebrek aan begeleiding, re-integratie	9
TV huurprijs te hoog - afstandsbediening - Tv-kanalen - tv verbinding stuk	8
Kledij, schoeisel (vraag extra kledij, ...)	7
Voeding (verminderde kwaliteit eten) / hygiëne (cellen vies, te weinig toiletpapier)	7
Bezit van voorwerpen / diefstal voorwerpen (gsm, scheerapparaat, ...) / ketting afgerukt /	6
Kantine en externe aankopen (tabak - kantine te duur - levering komt niet tot bij gedetineerde)	6
Bedreigingen/ afpersing / valselijk beschuldigd /	6
Communicatie tussen PB en gedetineerde	6
Lichamelijke oefeningen en sportactiviteiten, dagelijkse wandeling	6
Beschadiging cel	6
Directie heeft geen respect / geen gesprek met directie / onrechtvaardig behandeld / directie geeft geen antwoord	6
Klachten celgenoot	5
Vraag tussenkomst psychiater	5
Hongerstaking / suïcidale neigingen	5
Strafuitvoeringsmodaliteiten (personeelcollege, SURB)	4

Cel: verlichting-elektriciteit, cel/strafcel vies en vuil, geen ijskast, geen afstandsbediening op cel, blauwe muren	4
Boekhouding – persoonlijke rekening, inhoudingen, ten onrechte geld van rekening	4
Organisatie van en voorwaarden voor bezoek (aan tafel, ongestoord bezoek, individueel achter glas, advocaten, geneesheren, bezoekrecht), mogelijke sancties, opschortingen en beroepen	4
klachten over arts gevangenis	4
Wil naar andere vleugel	3
Wandeling: kraantje winterregime	3
Telefoon en briefwisseling (toegang tot de telefoon / account geblokkeerd, controle, niet-naleving van het briefgeheim, toegang tot internet, kranten en tijdschriften)	3
Geen / weinig bezoek o.w.v. Corona	3
Identificatie van de gedetineerde (identiteitsbewijs verloren, vingerafdrukken)	3
Kennis van het bestaan van de KC	3
Vreemdelingen – racisme/discriminatie – weigering van ongewone stappen	2
Griffie informeert te laat i.v.m. zittingen	2
Toegang tot opleidingen, alfabetiseringscursussen, beroepsopleidingen of sociaal-culturele vormingen (toelaatbaarheidsvoorwaarden, opleidingsbijdragen, validering van de lessen, intrekking)	2
Gebruik van de bibliotheekvoorzieningen	2
Werk en voorbereiding met het oog op tewerkstelling na de vrijlating	2
vraag om juiste hulp / angst	2
Aanvragen voor een tussenkomst bij de directie, bij een advocaat	2
Betwisting van de overbrengingen	1
Besmettelijke ziektes (TBC)	1
Psychologische expertise (betwisting van de gegevens van de expertise en het gebruik ervan voor de strafuitvoeringsmodaliteiten, beroep op een deskundige naar keuze, beroepsgeheim)	1
Juridische bijstand (recht, informatie)	1
Fouilleringen (van de gedetineerde - beperkt of naakt, kledij, cel)	1
Geweldpleging/bedreigingen ten aanzien van de gedetineerde door het personeel	1
Bijzondere veiligheidsmaatregelen (verantwoording, voorwaarden en rechten, register en toegang tot commissies) en individueel bijzonder veiligheidsregime (motivering, duur, medisch advies, voorwaarden, advocaat, bezoeken van de directeur en de arts, register, beroep)	0
Dwangmaatregelen (gebruik van middelen, evenredigheid, registratie)	0

OVERZICHT HANDBOEIEN 2017-2020

		<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>2020</u>
Handboeien + klemtechnieken	overbrenging veiligheidscel (VC) / strafcel, na fysiek geweld	5	5	6	10
	verbaal/fysieke agressie	1	1		
	weigeren cel te betreden	1			
	overbrenging weigering mutatie/weigeren foullering	1			
	prevenieve maatregel om te bellen			1	
	overbrenging ziekenhuis na brandstichting		1		
		8	7	7	10
Handboeien	overbrenging strafcel/veiligheidscel	5	17	33	20
	fysieke agressie, onvoorspelbaar agressief, vechtpartij cel	1	4	1	2
	vermoeden (steek)wapens	1			
	ontvluchtingsgevaar				
	dreigen met problemen, vernietiging cel	1		1	
	tegenwerking beweging paleiswagen	1			
	veiligheid tijdens telefoneren		1	5	
	inspuiting (onder dwang)		1	1	1
	veiligheid garanderen, veiligheid tijdens beweging		8	9	6
	eigen verzoek / varia / neutraliseren			3	
	overbrenging naar andere vleugel, douche, cel			3	7
	beweging celcontrol			1	
	individuele wandeling / wandeling overdekt		3		4
		9	34	57	40
Hand- en voetboeien	vernieling cel	1			
	weigering celmutatie /binnen komen wandeling		2	2	
	overbrenging veiligheidscel/strafcel		2	2	5
	Veiligheidsmaatregel / beweging			3	
		1	4	7	5
Hand- & voetboeien + klemtechnieken	verbale & fysieke agressie + vernieling cel / overbrenging andere vleugel	1			1
Klemtechnieken	weigeren medewerking, weerspanningheid / verzet fouille	3		2	
	fysieke/verbale agressie/ vernieling cel / nachtlawaai/ tieren & roepen	1	2		1
	overbrenging strafcel / fysieke agressie tov PBAP	1	1	1	4
klem op pols / klemtechnieken (1x met wapenstok)	inspuiting				
			1		6

armklem	plaatsen veiligheidcel		1		
handklem	overbrenging strafcel	1			
fixatieriem	aanhoudend geklop op deur / roepen / fysieke agressie	1	1		
4 punts fixatie	agressie / zelfverminking / losmaken verband		1	1	
riemen (handen & voeten)	opzettelijke aantasting veiligheid, wissel cel		1	1	
		7	8	5	11

Varia					
medische boeien	nachtlawaai	1			
in bedwang houden armen en benen	inspuiting	3			
duwtje	weigeren medewerking, opstandig gedrag	1			1
fysieke overheersing	weigeren medewerking omkleden	1			
IVT	verbale agressie, weerspanningheid		1		
		6	1	0	1

31   54   76   67

JAARVERSLAG 2020

Bijlage: Transversale analyse / Impact COVID 19

Commissie van Toezicht van TURNHOUT

TOEZICHT: wat was de impact van de pandemie op de uitvoering door de CvT van haar toezichtsoverdracht ?		<i>Voeg hieronder de informatie toe:</i>
Modaliteiten van uitvoering van het toezicht		
	<ul style="list-style-type: none"> • Toegang tot de gevangenis 	Enkel tijdens de 1 ^{ste} lockdown mochten de leden van de CvT de gevangenis van 17/03/2020 tot 28/05/2020 niet betreden, terwijl men zich tijdens de 2 ^{de} lockdown diende te houden aan de strikte coronamaatregelen opgelegd door het hoofdbestuur DG EPI. (mail 20/10/2020)
	<ul style="list-style-type: none"> • Regelmaat van de bezoeken 	Opschorting van alle vormen van bezoek vanaf 17/03/2020 tot 27/05/2020. In deze periode belde de voorzitter van de CvT wekelijks met de directie van de gevangenis en communiceerde één en ander met de leden van de CvT via mail. De arts van de CvT nam ook regelmatig contact met zijn collega in de gevangenis.
	<ul style="list-style-type: none"> • Vrijheid van beweging in de gevangenis 	Opschorting van alle groepsactiviteiten m.u.v. wandeling, tewerkstelling en activiteiten zorgequipe.

	<ul style="list-style-type: none"> Toegang tot informatie (richtlijnen, maatregelen, registers, contactname met de CvT, besmettingen, incidenten, enz) 	Mevr. Mira Bernaerds, attaché managementondersteuning, bracht de CvT op de hoogte via mail. Het CvT-secretariaat ontving eveneens alle flyers met de Corona-maatregelen voor de gevangenen.
	<ul style="list-style-type: none"> Toegang tot de CvT door de gedetineerden (lichten van de brievenbus, onderhoud met gevangenen, vertrouwelijkheid) 	In de periode van 17/03/2020 tot 28/05/2020 mochten de CvT-leden de gevangenis niet betreden. Een PA bezorgde de briefjes van de gevangenen in gesloten omslag aan de secretaris.
	<ul style="list-style-type: none"> Contacn met de directie en het gevangenispersoneel 	De voorzitter nam wekelijks contact met de directie van de gevangenis over de toestand in de gevangenis en besprak de klachten. De arts van de CvT belde ook regelmatig met zijn collega in de gevangenis.
	<ul style="list-style-type: none"> Contacten met de gezondheidsdienst van de gevangenis 	De arts van de CvT had tijdens de lockdown regelmatig telefonisch contact met de arts en de psychiater in de gevangenis. Deze werkwijze wordt ook nu nog gehanteerd.
	<ul style="list-style-type: none"> Andere contacten (externe diensten, verenigingen, families, advocaten, enz) 	Opschorting van alle groepsactiviteiten m.u.v. wandeling, tewerkstelling en activiteiten zorg-equipe.
	<ul style="list-style-type: none"> Maandelijks vergaderingen 	Tijdens de 1 ^{ste} lockdown werden de vergaderingen stopgezet. Sedert 10/06/2020 verlopen alle CvT-vergaderingen via TEAMS.
	<ul style="list-style-type: none"> Andere 	
Best practices die bijdragen tot de continuïteit van het toezicht		
	<ul style="list-style-type: none"> ... geïnitieerd door de CvT 	De voorzitter had wekelijks (op vrijdag) een telefonisch onderhoud met de directie van de gevangenis en communiceerde één en ander met de CvT-leden. De arts volgt de medische problematiek op.
	<ul style="list-style-type: none"> ... voorgesteld door de gevangenisdirectie of het personeel 	Van 17 maart t.e.m. 28 mei werden door de CvT geen brievenbussen leeg gemaakt o.w.v. het toegangsverbod. Twee PA's bezorgden de rapportbriefjes onder gesloten omslag aan de secretaris van de CvT.
GEZONDHEID: hoe werd het (psychologisch) welzijn van de gedetineerden beïnvloed door de pandemie ?		
Perceptie en gevoelens n.a.v. de verschillende wijzigingen van het detentie regime		
1.	BEZOEKEN	
	<ul style="list-style-type: none"> schorsingen/beperkingen van de bezoeken (in het algemeen) 	Alle vormen van bezoek werden opgeschort. Telefoon op cel is zeker een pluspunt. Om aan de vraag te voldoen maakt de directie dagelijks posters/brochures met een update van de dag.

		Bijv. preventiemaatregelen, verhoging belwaarde, ... Deze worden bezorgd op cel. Ook gebeurt de verspreiding van alle wijzigingen/veranderingen via het infokanaal. (TV)
	<ul style="list-style-type: none"> • telefoonforfait van 10 euro in afwezigheid van bezoeken 	Wekelijks werd €10,00 belwaarde (nationaal) extra toegekend aan de gevangenen.
	<ul style="list-style-type: none"> • digitale bezoeken (vanaf 15/02/2020) 	Virtueel bezoek/videobellen van 40 minuten i.p.v. 20 minuten (Turnhout) blijkt een succes. Normaliter 1 keer/week videobellen.
	<ul style="list-style-type: none"> • heropstart van tafelbezoek met plexi 	Vanaf 28 mei 2020 bezoek terug opgestart / plexischermen aanwezig.
	<ul style="list-style-type: none"> • schorsing van ongestoord bezoek 	Geen ongestoord bezoek mogelijk.
	<ul style="list-style-type: none"> • verbod op fysiek contact met de bezoekers 	Ook in Turnhout verbod.
	<ul style="list-style-type: none"> • beperkingen bezoek (aantal, kinderen, enz) 	
	<ul style="list-style-type: none"> • beperkingen opgelegd aan de bezoekers 	De veiligheidsmaatregelen strikt opvolgen. Mondmaskers, gel, afstand, ...
	<ul style="list-style-type: none"> • andere 	TV op cel is gratis tijdens de maanden april en mei 2020.
2.	TOEGANG ADVOCATEN/RECHTERS	
	<ul style="list-style-type: none"> • telefonisch, digitaal 	Advocaten kwamen voor tuchtzaken niet altijd opdagen. Hiervoor worden digitale opties (in 'Brussel') overwogen.
	<ul style="list-style-type: none"> • bezoeken 	Aanvankelijk opschorting van alle vormen van bezoek. Vanaf 25 mei 2020 werd het bezoek met "social distance" terug opgestart. 1 persoon per gedetineerde en bezoek achter plexiglas. Bezoekers krijgen een stoffen mondmasker bij aankomst en moeten dat ook achterlaten bij vertrek. Op deze manier verdwijnen er wel wat mondmaskers door de bezoekers die ze meenemen of beschadigen.
	<ul style="list-style-type: none"> • disciplinaire zittingen 	
	<ul style="list-style-type: none"> • hoorzitting bij onderzoeksrechter, rechtbank en/of SURB 	
3.	ACTIVITEITEN - VORMING - WERK	
	<ul style="list-style-type: none"> • schorsing van de collectieve activiteiten (opleiding, werk, sport, enz) 	Vlaamse Gemeenschap biedt een individueel ontspanningsaanbod aan (bv. bibliotheek, sudoku's, knutselpakketten, uitlenen van spelletjes...) (Turnhout);
	<ul style="list-style-type: none"> • beperkingen sportieve activiteiten (fitness) 	Vanaf eind mei zal de fitness terug onder zeer strikte voorwaarden opstarten.

	<ul style="list-style-type: none"> toegang tot de wandeling of open lucht 	<p>1 uur per dag; in kleinere groepen dan voor corona. De compartimenten moesten gescheiden blijven, wat resulteerde in zes of meer wandelingen per vleugel. Dus slechts één wandeling i.p.v. 3.</p> <p>Bij de wandeling wordt het mondkapje aangeraden.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> individuele activiteiten via externe diensten (begeleiding, ondersteuning, opleiding), toegang tot de bibliotheek 	<p>Begin mei 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> het werkhuis is terug open. bezetting is minimaal: ofwel een ploeg (10 à 15 personen) van vleugel A/B ofwel een ploeg (zelfde bezetting) van vleugel D. vleugel C: de gedetineerden op deze vleugel ('vertrouwenspersonen') werken enkel nog in de keuken, hetzij als keukenhulp hetzij als kuiser. Deze personen komen niet op de andere vleugels. De bibliotheek is gesloten wegens corona. De directie poogt voorstel uit te werken zodat gedetineerden een beperkt aantal boeken kunnen lezen.
	<ul style="list-style-type: none"> religieuze / filosofische activiteiten 	<p>Sedert 30 april 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> is imam met dadels langsgeslagen. aalmoezenier rooms-katholieke eredienst bezoekt gevangenis; individuele gesprekken zijn mogelijk. moreel consulent en aalmoezenier protestantse eredienst: telefonisch bereikbaar.
4.	REINTEGRATIE / REKLASSERING	
	<ul style="list-style-type: none"> onderbreking van de strafuitvoering en vervroegde invrijheidstelling 	<p>Sommige gedetineerden moeten voorlopig niet terugkeren naar gevangenis, anderen dienen binnen te blijven.</p> <p>De directie in de gevangenis meldde dat men de instructies van Brussel opvolgt, hetgeen niet steeds even gemakkelijk is. Deze instructies blijken regelmatig te wijzigen, wat onduidelijkheid in de hand werkt.</p> <p>Ook de richtlijn van directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen i.v.m. de strafonderbreking werd opgevolgd:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Gedetineerden + 65 jaar met onderliggende medische problematiek. ➤ Gedetineerden die op minder dan 6 maanden einde straf zijn. ➤ Uitzonderingen: seksuele delinquenten, plegers van terrorismemisdrijven en gedetineerden met een straf boven de 10 jaar.

	<ul style="list-style-type: none"> • schorsing van de strafuitvoeringsmodaliteiten (penitentiair verlof, uitgaansvergunning) 	
	<ul style="list-style-type: none"> • beperkte detentie, semi-detentie 	Gedetineerden in beperkte detentie kunnen/mogen sinds 18 mei 2020 opnieuw gaan werken in het normale arbeidscircuit.
	<ul style="list-style-type: none"> • plaatsing onder elektronisch toezicht (ET) 	
	<ul style="list-style-type: none"> • opvolging PSD 	PSD deed telewerk en beperkte permanentie.
5.	SANITAIRE/PREVENTIEVE MAATREGELEN	
	<ul style="list-style-type: none"> • Hygiëne- en afstandsmaatregelen (beschikbaarheid en dragen van het masker, hydrogel, sociale afstand enz.) 	Aanvankelijk enkel mondklappers voor personeel en gedetineerden in halve vrijheid. Later kreeg iedereen een mondklapper na inlevering en controle van het masker van de vorige dag. Ook voor het bezoek werden mondklappers voorzien. De mondklappers worden gewassen en verpakt in de gevangenis. Doorgaans draagt iedereen correct een mondklapper. Intussen zijn er voldoende dispensers met alcoholgel aanwezig.
	<ul style="list-style-type: none"> • preventieve isolatie 	In de gevangenis werd gewerkt met secties en vleugels om zoveel mogelijk kruisbestuiving te voorkomen. Bij alle gevangenen werd dagelijks de koorts gemeten. Bij verhoging werd preventief geïsoleerd, waarna doktersbezoek voor een COVID-test en een eventuele transfer naar Brugge. In Turnhout werden slechts 6 gevangenen naar de COVID-afdeling/ziekenboeg in Brugge gebracht. Sedert half mei zijn er voldoende "covidtesten" aanwezig. Alle nieuwe gedetineerden worden 1x/week getest. Zij gaan standaard 14 dagen in quarantaine met dagelijks thermometercontrole. Enkel op de sectie met een besmetting worden alle gevangenen getest.
	<ul style="list-style-type: none"> • quarantaine / lockdown 	Wordt zeer goed opgevolgd. Aanvankelijk best wat ziekmeldingen bij personeel door angst. Tekort aan verpleegkundigen
	<ul style="list-style-type: none"> • testing 	Sedert half mei zijn er voldoende "covidtesten" in de gevangenis. Niettegenstaande men in een gesloten gemeenschap heel dicht bij en met elkaar leeft, werden in de gevangenis in Turnhout uiteindelijk weinig besmettingen vastgesteld.
	<ul style="list-style-type: none"> • specifieke maatregelen voor gedetineerden in kwetsbare situaties (risicopersonen, vrouwen, kinderen, gehandicapten, enz.) 	
6.	(POGING TOT) ZELFMOORD	1

7.	PSYCHOLOGISCHE - PSYCHIATRISCHE BIJSTAND	Wat betreft de psychische noden merkt de arts geen toename van druk. De verpleegkundige dienst stelt eveneens vast dat er niet meer incidenten waren dan voor Covid 19. Over het algemeen was de sfeer in de instelling 'redelijk' en 'vrij rustig' zowel bij de gedetineerden als het personeel.
Goede praktijken die hebben bijgedragen tot het behoud of de verbetering van het psychologisch welzijn van gedetineerde personen		
	<ul style="list-style-type: none"> ... geïnitieerd door de CvT 	Bezoeken zo goed mogelijk blijven opvolgen.
	<ul style="list-style-type: none"> ... voorgesteld door gevangenisdirectie / personeel 	<p><u>Suggesties om een nieuwe golf te voorkomen:</u> Bij klachten onmiddellijk doelgericht ingrijpen. Zorgen dat de medische dienst voldoende testmateriaal heeft om de cluster te detecteren en de betrokkene(n) in quarantaine te zetten. Bij veelvuldig contact, transport en het zich begeven in grote groepen afstand houden, aanraden om mondklappers te dragen en contact-opsporing. Een goede handhygiëne.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ... voorgesteld door andere diensten 	<p>In verschillende talen worden posters verdeeld aan de gevangenen op cel met een update van de dag. De belangrijkste maatregelen vinden de gedetineerden eveneens terug op het infokanaal (TV). Evenzeer positief was de beslissing van het hoofdbestuur videobellen toe te laten. Aanvankelijk een moeilijke start met de gebruikelijke 'kinderziektes'.</p>
	REFERENTIELECTUUR :	
	<i>ODIHR guide: Monitoring des lieux de detention en temps de COVID-19</i>	
FR	https://www.osce.org/files/f/documents/e/1/457222.pdf	
	<i>ODIHR guidance: Monitoring Places of Detention through the COVID-19 pandemic</i>	
EN	https://www.osce.org/files/f/documents/7/5/453543.pdf	